

Kötter Tamás

A gyilkolás mestersége

Az oroszok egész délelőtt intenzíven lőtték a falut és a környékét. Néhány ház találatot kapott, kigyulladt, és fekete füsttel égett. Dél körül megszűnt a bombázás, de a tüzérségi gránátok szürkésfekete vízszintes csikjai még hosszú percekig látszottak a levegőben.

Molnár hadnagy a páncéltörő ágyút a falu egyik szélő házának előkertjében állította fel, egy léckerítés mögött; álcázásul frissen vágott faágakat tűztek elé a földbe. Az orosz állások, jó ötszáz méterre, egy lankás, a faluval párhuzamos dombvonulaton húzódtak. A tankjaik egyelőre nem mutatkoztak. Amikor az orosz tüzérség elhallgatott, az ágyú személyzete kimászott az árokból, amelyet a bombázás ellen védekezésként ástak a fegyver mellett.

– Készüljenek! – adta ki a parancsot a katonáknak Molnár, miután úgy-ahogy leporolta az egyenruháját. – Hamarosan kezdődik a tánc.

– Gondolja, hogy támadni fognak? – kérdezte az egyik társa, miközben szeméhez emelte a távcsövét. A tisztet Pálffy-nak hívták, zubbonyán a tüzérek skarlátvörös hajtókáját viselte, rajta két aranycsillag jelezte főhadnagyi rangját. Pálffy nem volt tagja a páncéltörő ütegnek, a hadiakadémiáról vezényelték ki „harctéri tapasztalatgyűjtés” céljából. A főparancsnokság azt akarta, hogy a vezérkari képzésben részt vevő tiszték a szolgálatuk megkezdése előtt szagoljanak egy kis puskaport. Az volt a hadvezetés elképzelése, hogy az így szerzett tapasztalatot majd felhasználják az otthon maradt csapatok kiképzésénél. Mindenkit az eredeti fegyverneméhez osztottak be, így került Pálffy Molnár ütegéhez. Egy hete érkezett, egyenesen Budapestről, hogy csatlakozzon a Don felé törő 2. Magyar Hadsereg 9. hadosztályának csapataihoz. Ez volt az első eset a megérkezése óta, hogy az alakulatuk szovjet ellenállásba ütközött.

– Kizárt dolog, hogy a tüzérségük csak a semmiért pazarolja a lőszert – felelte Molnár, és ő is a szeméhez emelte a távcsövét.

Békés szemlélődésüknek figyelmeztető jelzés vetett véget, két vörös rakéta repült sziszegve az ég felé: ez volt az egyezményes jel orosz támadás esetére.

Az ágyú kezelőszemélyzete parancs nélkül is tudta a dolgát, azonnal elfoglalták a lövegpajzs mögött a harci állásukat.

– Húzódjon fedezékbe! Ez most meleg lesz – mondta a hadnagy Pálffy-nak, és miután vetett még egy pillantást a távcsövön keresztül a harcmezőre, ő is elfoglalta helyét a kerítés mögött.

Pálffy fintorogva vette tudomásul Molnár parancsát, de azért engedelmeskedett. A két tiszt között nem volt éppen felhőtlen a viszony. Pálffy már az első pillanattól kezdve teljes szívéből gyűlölte Molnárt, aki, noha csak egy közönséges mezei hadnagy volt, arról nem is beszélve, hogy az akadémia közelébe se szagolhatott, némely helyzetben megfélekedezett a köztük lévő rangbéli, sőt társadalmi különbségekről, és úgy utasította, mintha bizony Pálffy az alantasa volna. Gyűlölte a vaskos vicceit, zsíros parasztos bajuszát, lekezelő, közvetlen modorát, hogy alig tett különbséget tiszt, tiszthelyettes vagy közlegény közt. De nem csak a hadnagyot utálta az első találkozásuk óta. Abban a pillanatban, ahogy leszállt a vonatról, meggyűlölte Oroszországot is: a véget nem érő, már-már céltalannak tűnő menetelést a poros földutakon, ahol száraz időben bokáig süllyed a katonabakancsa; a mély port, amely felkavarva ráül a tüdőre és filmszerű réteggel vonja be az izzadt testrészeket; az esőtől sártengerré váló vidékeket, amikor az ember csak vánszorogni tud; a sunyi tekintettel hajbókoló muzsikokat; a tetvektől nyüzsgő szállásokat. Egyáltalán nem értette, hogy ő, Pálffy József, a nagy múltú Pálffy család leszármazottja, mi a fenét is keres ebben az istenverte országban csigalassúsággal poroszkáló alakulatnál, mikor ő vezérkari tisztnek készül. Neki most is olyan hadvezérekről kellene tanulnia, mint Julius Caesar, Nagy Sándor, Napóleon vagy Hindenburg. Tanulmányoznia kellene a Nagy Háború csatáit. Hadászati kérdésekről – átkarolásról, súlypontképzésről, áttörésről, kikényszerített visszavonulás esetén a teendőkről – kellene értekeznie, hogy egy szép nap ugyanolyan nagy tetteket vigyen véghez, mint hadvezér ősei, Pálffy Miklós vagy Pálffy János a török ellen. Ehelyett itt menetel a semmiben, nyeli a port vagy botorkál a sárban, és miközben feltört lábával kínlódik, hallgatja ennek a pálinkalehető, még csak nem is a Ludovikán végzett hadnagynak az okoskodásait lőtávolságról, álcázásról, páncélvastagságról, fegyverkarbantartásról meg a többi, egy leendő vezérkari tiszt számára teljesen felesleges dologról. Ő nem egy nyomorult üteg, hanem ezredek, hadosztályok, hadtestek, és ha majd eljön az idő, reményei szerint hadseregek sorsáról fog dönteni – dühöngött végig az úton magában. De abban a pillanatban még az akadémia is beláthatatlan távolságra volt, Pálffynak még négy hónapot kellett a fronton töltenie, mielőtt visszatért volna Budapestre.

*

Hamarosan orosz harcokcsik bukkantak fel a lapos dombgerincen, a torony mögötti páncéltesten gyalogosok lógtak fűrtökben. A tankok megálltak, a tornyaik óvatosan pásztázni kezdték az előttük fekvő terepet. Ekkora távolságból zsákmány után kutató pikkelyes testű őslények csapatának tűntek, az idők hajnalából. Hosszú másodpercek teltek el ezzel a néma bábjátékkal, aztán a harcokcsiógyúk sem összetéveszthető éles, ostorcsapásra emlékeztető dörrenései tépték szét a feszült várakozás csendjét. Még el sem oszlott a lövéseket követő füstfelhő, amikor a vezetők, tövig nyomva a gázt, lezúdultak a lapos mezőre, egyenesen a falu irányába. Az orosz tüzéség is működésbe lépett, zárótűzet adott le; a lövedékek a magyar vonalak mögött úgy száz méterre robbantak.

A tankok jó háromszáz méterre a falutól megtorpantak, tüzeltek, aztán mintha ritmusra tennék a dolgukat, megrázkódtak és elindultak. A gyalogosok leugráltak a páncéltestről, és futva követték az ismét előretörő tankokat.

– Páncéltörőt! – utasította a személyzetet a hadnagy, miközben kikémlelt a kezelőszemélyzetet védő acélpajzs mögül.

A tüzekek pillanatok alatt betöltötték a nehéz, piros végű lövedéket a töltényűrbe, és rácsapták a závarzatot.

– Mikor akar végre tüzet nyitni? – kérdezte Pálffy a hadnagytól.

A hivatalos protokoll szerint az ágyúnak már rég tüzelnie kellett volna, de hiába fogyott másodpercről másodpercre a távolság köztük és az orosz tankok közt, Molnár nem adta ki a tűzparancsot. Pálffynak úgy tűnt, hogy már csak egy karnyújtásnyira vannak, és senki sem állja az útjukat.

– Lőjön már! – vesztette el a fejét Pálffy. – Az isten szerelmére Molnár, nem látja, hogy lőtávolságban belül vannak?!

– Türelem! Még várunk. Bízsa rám! – intette le Molnár a főhadnagytól.

– Még közelebb akarja őket engedni? – kérdezte Pálffy most már kétségbeesett hangon, mert a tankok, mint a mesék gonosz, lángot okádó sárkányai, továbbra is zavartalanul közeledtek feléjük.

– Nincs más választásunk, ha túl korán tüzet nyitunk, nem tudunk kárt tenni bennük, ők viszont a torkolattűzünkéből könnyedén bemérnek és megszőrnak bennünket repeszgránáttal.

Az orosz tankok széthúzódtak, a köztük lévő teret a vonalba fejlődő gyalogság töltötte ki; a falu szélén, hevenyészett védőállásaiban megbúvó magyar gyalogság is megkezdte a tüzelést.

A páncélosok meg-megtorpantak, leadtak egy-egy lövést, aztán rándulás futott végig az acéltesteken, és füstölgő kipufogókkal újra nekilendültek.

– Gyertek csak, rohadékok! – sziszegte Molnár a lövegtávcsőre tapasztott szemmel. Nagyjából száz méterre lehettek, amikor a páncéltörő irányzéka befogta az első célpontját.

– Nesze, te szemét! – csapott rá Molnár a tűzgombra.

A kezelőszemélyzet tekintete egy emberként követte a páncéltörő gránát röppályáját.

– Újra tölts! – üvöltötte a hadnagy.

A páncélos oldaláról felszálló vékony fehér füstcsík azt jelezte, hogy a lövedék lepattant a lövegtorony páncéljáról. A találat csak arra volt jó, hogy magukra vonja a tank figyelmét. Alig telt el néhány másodperc a becsapódás óta, és a T-34-es, mint egy vadásznyíltól sebzett bestia, előbb megtorpant, aztán néhány lélegzetvételnyi szünet után, a kipufogókból sűrű füstfelhőt kibocsátva a kínzórára vetette magát.

– Kész! – jelentette az egyik katona, miután lecsapta a závarzatot.

– Harckocsi ötven méter! – kiáltotta Molnár, miközben újra a célra irányította a fegyvert. A tank tornya lustán feléjük fordult, aztán a löveg mereven rájuk szegeződött, de tüzelni már nem maradt ideje. A hadnagy lenyomta a tűzgombot, és néhány másodpercen belül előbb fekete füst ömlött ki a toronyból, amit két-három lélegzetvételnyi szünet után vakító villanás követett. A harckocsi tett

még néhány métert, aztán a belsejében felrobbantak a lőszerrekeszek, a hatalmas detonáció kiszakította és felemelte a helyéről a lövegtoronyot, amely félrebillenve lógott a törzsön.

Molnárnak és az embereinek nem sok ideje maradt az ünneplésre, mert valaki elkialtotta magát:

– Harckocsi!

A felrobbant társából ömlő füstfelhőt álcaként használva, újabb orosz monstrum lopakodott feléjük. Az utolsó pillanatban vették észre.

– Tölts! – adta ki a parancsot Molnár.

Pálffy tekintete izgatottan ugrált a löveg závárzata és a füst mögül rájuk leselkedő acélszörnyeteg között. A két pusztító fegyver kezelőszemélyzete versenyfutásba kezdett, és a tét az életük volt.

Az orosz tank volt a gyorsabb, de elhibázta. A gránát a tüzekek feje felett csapódott be a mögöttük lévő faház oldalába. A kumulatív lövedék pillanatgyújtója a fallal való találkozáskor azonnal működésbe lépett. A lövedék belsejében a robbanótöltet szétroncsolta a fejrészt, majd a hirtelen összenyomódástól megfolyó fém sugárban fröccsent szét az apró parasztház egyetlen helyiségében. Az ablakokat és az ajtókat a szobát betöltő gáznyomás azonnal kiszakította a helyükről a szalmatetőt, mint a forrásban lévő víz a lábas fedelét, megemelte, aztán visszaejtette a helyére, néhány helyen lyukat ütve benne. A szoba fából készült berendezése azonnal tüzet fogott.

A főhadnagy arcán érezte a lökeshullámot; mintha egy nehéz bőrpárnával ütötték volna képen. Minden hang távolinak és tompának tűnt – ez az érzés hosszú másodpercekig vele maradt. A szédüléstől talán fel sem foghatta, hogy társaival együtt milyen közel járt a biztos halálhoz, amikor Molnár megnyomta a tűzgombot. A löveg előbb hátrarúgott, aztán ismét néhány másodpercnyi dermesztő csönd következett. Az orosz páncélos néma maradt, újabb lövés helyett füst ömlött ki a járműből.

*

– Kér egy korty pálinkát?

Molnár fémből készült laposüveget vett elő a zubbonya zsebéből, és odakínálta Pálffynak.

– Köszönöm, nem – utasította vissza a főhadnagy.

– Biztos? – nyújtotta megint felé a flaskát. – Megnyugtatja az idegeket.

– Nyugodt vagyok.

– Ha maga mondja – vont a vállát Molnár, aztán meghúzta az üveget.

A csata, amilyen hirtelen kezdődött, hirtelen véget is ért. A két tiszt az álcázott ágyú mögött állt és a csatamezőt bámulta.

A mezőt kilótt, füstölgő orosz harckocsik és gyalogosok hullái borították. Az üteg másik felét alkotó páncéltörő ágyú még két páncélost tett harcképtelenné, a többiek az életben maradt gyalogosokkal együtt visszavonultak. Innen-onnan lövések dörrentek, de ezek már csak kézifegyverek voltak. A honvéd gyalogság tisztította meg az előterepet a még ott rejtőzködő ellenségtől. Idővel aztán ezek a zajok is elültek, némaság telepedett a tájra.

- Na, mit gondolsz, megnézzük? – törte meg a csendet Molnár.
- Mit? – bámult rá értetlenül Pálffy.
A főhadnagy még mindig kába volt a légnyomástól.
- A tankot – bökött a hadnagy az állával a második orosz páncélos felé. – Fogadjunk, hogy még nem látott közelről T-34-est – felelte Molnár. – Végül is ezért van itt. Tapasztalatgyűjtésből, nem? – mondta gúnyos hangon.
- De.
- Tapasztalat mellé gyűjtünk még néhány szuvenírt is – vigyorgott Molnár.
- A tankot – ismételte a főhadnagy, miközben az orosz páncélos felé nézett. Az acél gyilkológépezet, amely néhány perce még el akarta pusztítani őt, most ártalmatlan ócskavasnak tűnt. Ettől némi erőre kapott. – Hogyne. Nézzük meg – bólintott. – Mehetünk.
- Tökéletes lövés – dicsérte meg magát Molnár, miközben megpaskolta a szétnyílt sebhez hasonló bemeneti nyílást.
A páncéltörő ágyú gránátja közvetlenül a löveg alatt csapódott a harmincöt tonnás acélmonstrum tornyába.
- Hát nem tökéletes? – fordult Pálffyhoz Molnár.
- De, az – hagyta rá a főhadnagy.
- A Katona Újságba való lövés. Kár, hogy nincs itt egy haditudósító, aki lefényképezne bennünket veled.
Molnárt szemmel láthatóan majd szétvetette a büszkeség, elégedett volt magával.
- Ezt kellene tanítani, nem azt a sok sületlenséget az átütő képességéről megtalálható valószínűségről. Azt hiszik, ami működik lögyakorlat közben, az működik itt is – mondta tovább a magát Molnár. – De, ez itt valóság.
- Na jöjjön, elmagyarázom – intett Molnár a szavait szó nélkül hagyó Pálffynak.
- A lövegtornyot lekerekítették, a test páncélját megdöntötték, látja? – mutatott előbb a toronyra, aztán a tank elejére a hadnagy. Mintha egy láthatatlan katedrán állna, úgy magyarázott és mutogatott a tananyag szemléltetőeszközévé váló kilőtt tankra, attól függően, hogy éppen mit akart mondani. – Így a ferdén érkező lövedék egyszerűen lecsúszik róla. Ha szemből jön, akkor nincs más választás, a löveg alá kell célozni, ahol a test és a torony találkozik – folytatta Molnár a lassan kisebbfajta előadásnak is beillő monológját. – A ballisztikai védelem itt a legkevésbé hatékony. Tudom – húzta gúnyos vigyorra a száját –, maguknak azt tanították, hogy kétszáz méterről bármelyik tankot ki lehet lőni, de a T-34 esetében ezzel próbálkozni nagy számárság lenne. Mondhatnám úgy is, hogy kész öngyilkosság. Fogadjon el tőlem egy jó tanácsot, ha egyszer hasonló helyzetbe kerül, akkor kívárja a megfelelő távolságot és ide céloz.
- Feltétlenül így teszek majd – komorult el Pálffy. Molnár akaratlanul is a főhadnagy eszébe juttatta, hogy a frontszolgálat még csak most kezdődik igazán. A főparancsnokság úgy tervezte, hogy a tapasztalatgyűjtés céljából a frontra vezényelt tisztek, rövid akklimatizálódás után, maguk is parancsnoki teendőket látnak majd el. Pálffy még igazán bele sem gondolt, hogy talán már holnaptól neki is katonákat kell vezetnie és parancsokat kell kiadnia.
A lövegtorony nyitott fedeléből a parancsnok élettelen teste lógott ki. A két tiszt egyesült erővel kihúzta az orosz a nyílásból, és a földre fektette. A fiatal,

nagyjából Pálffyval egyidős szőke, kerek arcú tiszt a mellén kapott halálos sebet, tenyéryi helyen alvadt fekete vér szennyezte be a szinte vadonatúj, csaknem tiszta egyenruhát.

Molnár lecsatolta a halott övét, magához vette a térképtáskáját, a pisztolyát és a kesztyűjét.

– Kéri valamelyiket? – nyújtotta a hadnagy Pálffy felé a zsákmányt.

– Nem.

– Szerencsénk volt, hogy a komának nem volt ideje kitanulni a mesterséget – mondta a hadnagy, miután a halott zsebeit is kiforgatta, és megtalálta az orosz tiszt tárcáját.

– Miféle mesterséget?

– Hát a mi mesterségünket. Szerintem katonának lenni, másokat gyilkolni éppen olyan mesterség, mint teszem azt péknek vagy szakácsnak lenni. És ahogy minden szakmának, úgy a miénknek is megvannak a gyakorlati fogásai, amelyeket nem árt elsajátítani – magyarázta közös hivatásukról vallott elméletét Molnár. – Persze vannak dolgok, amiket iskolában nem, csak a harctéren lehet megtanulni, mondhatnánk úgy is, hogy gyakorlat teszi a mestert – szúrta oda egyet Molnár Pálffynak.

Ő sem kedvelte különösebben a főhadnagyot. Irritálta a modora, a származása, amelyre okkal, ok nélkül állandóan hivatkozott, és nem mellesleg unta már a dajka szerepét mellette. Molnár eredeti foglalkozására nézve tanító volt. A tartalékos tiszti iskola elvégzését követően továbbszolgálatot vállalt, majd elvégezte a Ludovika alantós tiszti tanfolyamát, így került végül a honvédség hivatásos állományába. De hiába lett tiszt, mindig kívülállónak érezte magát az igazi ludovikások közt; könnyebben szót értett az altisztekkel, közlegényekkel, és ezért jobban is érezte magát velük.

– Tudja, hogy miből jöttem rá? – kérdezte Molnár, miután meghúzta a pálinkásüveget.

Pálffy értetlenül nézett rá, elvesztette a fonalat.

– Erről – nyújtott a főhadnagy felé egy fényképet, amelyet a halott tárcájából vett ki.

A kép valamelyik orosz tiszti iskola tisztavatásán készült. A növendékek alakzatban feszes vigyázzállásban hallgatják a szónokot, aki – mivel szemből készült a kép – nem látszik a fotón. Az előttük kiterítve fekvő orosz tiszt az első sorban áll, és elszánt tekintetét a láthatatlan szónokon pihenteti.

– És ez most mit bizonyít? – nyújtotta volna vissza Pálffy a fényképet. Elege volt már az egész beszélgetésből. Bosszantotta, hogy a másik, mint egy gyereknek, talalós kérdéseket tesz fel neki. És hányingere volt a hadnagyból áradó pálinkabűztől.

– Fordítsa csak meg – mondta válasz helyett Molnár. – Azonnal rájön, mire gondolok.

A fénykép hátuljára talán az orosz tiszt, talán a fényképész, aki előhívta a képet, egy dátumot írt rá ceruzával.

– Érti már? – vette ki a még mindig értetlen tekintettel a fényképre meredő Pálffy kezéből a fotót Molnár. – Ezt itt – nézett le a hullára – éppen egy hónapja

avathatták tiszté – kopogtatta meg a mutatóujjával a fotó hátán a dátumot. – És valószínűleg a mai volt élete első ütközete.

Molnár nagyot kortyolt a pálinkából, csak azután folytatta:

– Ha nem így lenne, akkor értette volna a csíziót, és repeszgránáttal lő. Annak nem kell eltalálnia bennünket, elég, ha a közelben robban, mert a repeszdarabok ötven méter sugarú körben úgyis mindent letarolnak. Akkor most maga, én és az ágyú teljes személyzete halott lenne, és most ő vodkázna vidáman a hulláink felett.

Molnár megint meghúzta az üveget. A tekintete zavarossá vált, a szeme résznyire szűkült az alkoholtól.

– De ez a hülye amatőr páncéltörőt használt. Azt hitte, hogy iskolában van. Azt hitted, hogy még mindig az iskolában vagy?! – üvöltött rá kivörösödött arccal a halottra.

Az orosz néma maradt, üres tekintettel bámult vissza a két tisztre.

– Már halott – mondta rezignált hangon Pálffy.

– Úgy látszik, ezt nem tanítják a nyavalyás tiszti iskolákban! – folytatta Molnár, de már egyenesen Pálffynak címezve.

– Hallgasson! – mondta a főhadnagy, anélkül, hogy Molnárra nézett volna.

– Nincs minden benne a tankönyvekben, igaz, főhadnagy úr?!

– Molnár, elég volt, fejezze már be! – kiáltotta Pálffy.

– Igenis, főhadnagy úr! – vágta magát vigyázzba a hadnagy, de közben gonoszul vigyorgott hozzá. – Ahogy azt maga parancsolja.

Az oroszok nem támadtak többet, a sötétség leplét kihasználva még azon az éjszakán visszavonultak a Don irányába. A magyarok másnap reggel eltemették a halottakat, és csak azután indultak utánuk.